

Trends Verwachting 2023⁺

Het jaar van de alternatieven

www.Trends2023.nl

**Lieke Lamb en Richard Lamb MSc
FutureExpertiseCenter.com**

TrendsVerwachting in vogelvlucht

Al 19 jaar lang publiceren Lieke Lamb en Richard Lamb, hét TrendStrategie-duo van Nederland, hun TrendsVerwachting voor het komende jaar. Sinds de eerste editie ‘Jaar van de Prosumer’ (2005) geven zij ieder jaar een benaming (het overzicht staat verderop in deze publicatie). De TrendsVerwachting is in al die jaren uitgegroeid tot een breed gewaardeerd instituut. Het wordt gebruikt als leidraad bij adviestrajecten, trendlezingen en duiding in de media.

Na jaar-thema’s als ‘Jaar van het Digitale Doolhof’ (2019); Jaar van Digital Destruction (2020); ‘Jaar van TransPrivacy’ (2021) en ‘Jaar van Schaarsten & Tekorten’ (2021) is het 19^e jaarthema geworden ‘2023 Het jaar van de Alternatieven’.

We hebben trouwens met de gedachten gespeeld om de TrendsVerwachting 2023 volledig te laten schrijven door een Artificial Intelligence (AI) systeem zoals ‘ChatGPT’ met afbeeldingen erbij die gegenereerd zijn door ‘DALL·E 2’. Uiteindelijk kozen we toch nog een jaar voor het vakmanschap van de mens, maar lang zal het niet meer duren voordat we overgenomen worden door AI-sytemen.

Veel leesplezier en inspiratie toegewenst!

Lieke Lamb en Richard Lamb,

Contact voor media & trendpresentaties via:

06 223 833 26 // 2023@TrendWatcher.com

Bronvermelding bij overname: Lieke Lamb en Richard Lamb, MSc - FutureExpertiseCenter.com

Fotografie voorzijde: JoyceGoverde.com

‘Einstein watching into the future’ ontworpen met behulp van het AI-systeem ‘DALL·E 2’

2023 Jaar van de Alternatieven

Jaarlijkse proberen we het komende jaar te vatten in een overkoepelde term naar aanleiding van wat we oa in de praktijk tijdens advies- en ontwikkeltrajecten bij bedrijven zagen gebeuren.

Kijkend naar de afgelopen jaren kan het niemand ontgaan zijn dat het moeilijke jaren waren. 2022 kreeg aan het begin van dat jaar van ons al de titel: ‘Het jaar van schaarste en tekorten’ mee.

We lijken aan te lopen tegen systeemgrenzen. Financieel, milieutechnisch, en ook op het gebied van de zorg en gezondheid, grondstoffen, onderwijs en groei zijn oude systemen aan het eind van hun houdbaarheid en aan de grens van wat we acceptabel vinden. Van bio-industrie tot het gas in Groningen, van het zorgstelsel en reizen tot aan afval en vervuiling, er zullen dingen echt anders moeten.

Dus is het zoeken naar alternatieven. Natuurlijk dit jaar niet voor het eerst. Geen enkele trend is er één van precies een jaar. Het zijn ontwikkelingen en de *ontwikkeling van alternatieven*, de zoektocht naar andere manieren is op dit moment zo omni-present dat het een waardige beschrijving van dit jaar is. Dat geeft een hoop verandering.

Paus Francis verwoordde het tijdens zijn speech voor de nationale conferentie van de Italiaanse Kerken in 2015 als volgt: “*We Are Not Living an Era of Change but a Change of Era*”.

Nou veranderen tijdperken continue (“*Alles blijft, alles gaat voorbij, alles blijft voorbij gaan*”) en is het vooral de vraag hoe goed de nieuwe oplossingen zijn voor er echt iets verandert. Niet altijd gaat dat zonder slag of stoot en vaak zitten er tussenversies bij die veel aandacht krijgen maar het uiteindelijk niet worden (denk bijvoorbeeld aan het technische superieure Video 2000 systeem. Het werd destijds geïntroduceerd als alternatief voor de VHS en Betamax, allen inmiddels vervangen door digitale alternatieven).

Liminaliteit

Iedereen die zich met innovatie bezig houdt weet dat een nieuwe vorm pas bodem vindt als ie goedkoper, beter of gebruiksvriendelijker is, of op welke andere mogelijke manier dan ook een voordeel oplevert. Tot die tijd is er weerstand tegen alles wat het oude vertrouwde dwingt te veranderen. En zitten we in een tijdperk van wat de antropologie ‘Liminaliteit’ noemt, De Tussenfase, waar de rups in de cocon zit, nog niet zeker van wat de nieuwe vorm wordt. Donker onzeker en wat angstig misschien, maar ook vol verwachting, hoop en nieuwe mogelijkheden. Herijken. Herpakken. Inventariseren en Daadkracht alsook Veerkracht tonen.

Veerkracht

Die veerkracht is een woord dat ook als term voor 2023 had gekund. Bijna geen lezing, speech, document of artikel over hoe het in 2023 moet, waar het woord ‘veerkracht’ of ‘resilience’ niet genoemd wordt. Een belangrijke maar ook een te vanzelfsprekende. Zonder veerkracht komen we nergens, maar hoe gaan we die veerkracht inzetten? Onder andere dus in het zoeken en implementeren van goede alternatieven.

Meer over die alternatieven (van rietjes tot vlees, en van energie tot koningshuis) vind je verderop in een apart hoofdstuk in deze publicatie waarin we verschillende interessegebieden de revue laten passeren en kort een kijkje geven in bepaalde sectoren of ontwikkelingen. Wat viel op? Waar verwachten we het nodige van? En wat kwamen we in onze adviespraktijk veelvuldig tegen?

2022 was het jaar van schaarste en tekorten

Nog heel even in vogelvlucht door 2022? De teleurstelling van de lockdown aan het begin van dat jaar, de shock van de Russische inval in Oekraïne. De rode zorgvlag *Met elkaar, voor elkaar!* die tijdens de Corona crisis gretig aftrek vond, werd ingeruild voor de blauw-gele

Oekraïense vlag en later dit jaar verscheen de Nederlandse vlag in omgekeerde versie veelvuldig aan de masten, maar ook aan de lantarenpalen, viaducten etc, etc.

Kortom een ware revival van de vlag als uitingsmiddel. Inmiddels hangen bij veel overheids- en maatschappelijke organisaties SDG-vlaggen.

De wolf hield ons bezig, net als het overlijden van Queen Elisabeth en de perikelen van haar kleinkinderen. Naast Oekraïne baarde met name ook Afghanistan ons zorgen en Iran waar vrouwen haren afknipten in protest naar aanleiding van de arrestatie en het overlijden van Mahsa Amini die haar haren niet goed genoeg bedekt zou hebben.

The Voice in januari; Matthijs van Nieuwkerk in november en Studio Sport in december zorgden voor veel maatschappelijke verontwaardiging en veel discussie.

Alternatieve (!) kanalen zoals het programma Boos en juicekanalen zorgden steeds voor veel opschudding bij het openbaren van BN-er schandalen.

Huizenprijzen daalden en Schiphol liep geregeld vast. Klimaatklever werd woord van het jaar.

De bitcoin stortte in, de rente steeg na jaren weer en AI nam een aanloop tot een vlucht, daarover meer verderop in dit document.

Inhoudsopgave

- 01 - Balans-economie
- 02 - Digital First
- 03 - Publiek beheerd Digitaal Geld doet haar intrede
- 04 - Vrijwel geen economische groei
- 05 - Eindelijk zelfrijdende auto's (of nog net niet)?
- 06 - Gezondere levensstijl via een Plan v Aandacht
- 07 - Toekomst van werk
- 08 - Man, vrouw of non-binair
- 09 - Wisdom of the Crowd
- 10 - SDG en alternatieven
- 11 - NFT
- 12 - Bitcoin
- 13 - Metaverse
- 14 - Social Media
- 15 - Zorg-zwicht en het Libelle-dilemma
- 16 - Techniek als Religie
- 17 - Kunstmatige Intelligentie veroverd de wereld
 - > Chatbot neemt social media over
 - > Prompt Engineering
 - > Lensa, de EgoBoost
 - > AI als God - Biechten en Bidden

Denk mee over 2023+

TrendsVerwachting 2005...2023

Media-contact & beeldmateriaal

01 – Balans-Economie

Na decennia van ongebreidelde groei, dringt het besef door dat we roofbouw hebben gepleegd op onze wereld, de grondstoffen en sociale voorzieningen. We lopen tegen onze systeemgrenzen aan. Het antwoord is de Balans-Economie waarbij beheerste groei nog steeds is toegestaan maar alleen op basis van een duurzame toekomst (zie ook trends rond SDG elders in deze publicatie).

02 - Digital First

Naast de journalistiek via de massamedia zullen de social media deze rol steeds meer overnemen. Journalisten benaderen nu al steeds vaker gasten exclusief voor een item of quote op bijvoorbeeld Instagram. Tel daarbij op de vele podcast- en vodcast-uitingen. De media lijken hiermee definitief de overgang naar online journalistiek te maken.

03 - Publiek beheerd Digitaal Geld doet haar intrede

De Europese centrale banken overwegen om, naast contant geld, ook een centraal beheerde digitale euro uit te gaan geven: de Central Bank Digital Currency (CBDC). Contant geld is publiek geld en bovendien een anoniem betaalmiddel, dat is voor velen aantrekkelijk. Deze nieuwe digitale euro zou volgens de banken daarom ook publiek geld moeten worden en zo voor financiële stabiliteit moeten zorgen. Tegenstanders blijven echter liever decentraal digitaal geld gebruiken (dat gebaseerd is op Blockchain-technologie) om de anonimiteit van betalen te garanderen. Denk aan Bitcoin, Ripple, Litecoin, Dash, Ethereum etc.

04 - Vrijwel geen economische groei

Komende jaren wordt vrijwel geen economische groei verwacht. Dat is onder andere het gevolg van de Corona-jaren; de omslag naar de duurzame economie (zie de trend ‘Balans-Economie’) alsook de oorlog tussen Oekraïne & Rusland met de energiecrisis tot gevolg.

Voor 2023 wordt vrijwel geen economische groei verwacht. Denk aan 1,5 a 1,7 procent groei.

Vast staat ook dat er voorlopig een tekort blijft aan computeronderdelen (deze worden dus ook duurder). Het tekort is ontstaan tijdens de Corona-jaren toen de productie deels stil kwam te liggen in chips-producerende landen als China, Zuid-Korea, Taiwan en India. Mede daarom is de Europese Chipwet afgekondigd waarmee men het Europese marktaandeel op de chipmarkt wil vergroten.

05 - Eindelijk zelfrijdende auto's (of nog net niet)?

Terwijl Apple zijn zelfrijdende auto (met stuur en bestuurdersstoel) uitstelt tot 2026 gaat Tesla gewoon door. Naast de hoge resolutie camera's, op zich voldoende om een auto zelfstandig te laten rijden, gaat het bedrijf voor de zekerheid vanaf begin 2023 ook nog een radar-systeem in de nieuwe auto's inbouwen voor het verzamelen van extra data. Het lijkt erop dat Tesla hiermee versneld toestemming wil verkrijgen voor het toestaan van volledig autonoom rijdende auto's. Andere merken om in de gaten te houden zijn: Waymo, Baidu, Honda en Hyundai.

06 - Gezondere levensstijl via een Plan van Aandacht

Corona leidde tot een gezondere levensstijl zoals 'orthomoleculaire voeding' (juiste moleculen) waarbij men de optimale hoeveelheid voedingsstoffen binnen kan krijgen. De inflatie daarentegen leidt tot een gedrag met ongezonder eten en minder sporten in de sportschool of bij een sportvereniging.

In reactie op beide gebeurtenissen is er golf van gezondheidspreventie op gang gekomen. De overheid en verzekeraars haken hier ook op in mede vanwege het stijgen van de zorgkosten. Het komende jaar zal gezonder en vitaler leven verder aangejaagd worden tot een ware gezondheidsrevolutie. Onder andere via het platform 111.nl met een persoonlijk 'Plan van Aandacht' "omdat aandacht de grote genezer is".

07 - Toekomst van werk

Het bedrijfsleven consolideert momenteel. Dat is het gevolg van de Corona-jaren waardoor gebleken is dat veel bedrijven te hard en te slordig gegroeid zijn. Bedrijven als Amazon; Facebook en Twitter ontsloegen al duizenden medewerkers.

De verwachting is dat steeds meer leidinggevenden zich laten inspireren door de bedrijfsmatige celstructuur van Eckart Wintzen waarbij een bedrijfscel met meer dan 50 medewerkers gedeeld wordt in twee cellen. Dit komt de beheersbaarheid ten goede en past ook bij de Balans-economie (zie elders).

Ook coöperatieve bedrijfsstructuren met een op Ricardo Semler geïnspireerde bedrijfsstructuur met een gedecentraliseerde participatieve structuur waarbij werknemers mede-eigenaar worden van het bedrijf zullen in populariteit toe nemen.

08 - Man, vrouw of non-binair

In de maatschappij wordt steeds meer ruimte geboden aan mensen die zich niet expliciet man of vrouw voelen maar zich bij voorkeur als non-binair persoon of één van de vele varianten profileren.

Er zijn inmiddels landen die het geslacht niet meer vastleggen in een paspoort. Het is echter wel internationaal wel verplicht om het geslacht van iemand te noteren. Daarom is besloten om naast 'man' en 'vrouw' ook de aanduiding 'X' te gebruiken.

Ook het kiezen van zowel een jongensnaam als een meisjesnaam past hierbij. Hiermee geeft men invulling aan meer persoonlijke identiteitsbeleving. Onder andere presentatrice / presentator Lara Billie Rense van de NPO pikte dit al vroeg op. De komende jaren zal dit veel navolging vinden.

09 - Wisdom of the Crowd

De wijsheid van de bevolking wordt steeds groter. Men is steeds beter in staat om zich te informeren op basis van feiten. Bijvoorbeeld door handig om te gaan met online zoeksystemen. Daardoor kan vrijwel iedereen de relevante informatie over een onderwerp vinden en is men al snel beter geïnformeerd dan de gemiddelde politicus. Denk bijvoorbeeld

aan Maurice de Hond die in de Corona-jaren op basis van statistieken en patroonherkenning de tot dan toe nog onbekende besmettingsrisico's in kaart bracht. De toegenomen 'wisdom of the crowd' brengt meer transparantie in discussies.

Daarbij beschikt men tegenwoordig ook nog over krachtige eigen socialmedia-kanalen om de eigen boodschap te delen met de omgeving.

10 - SDG en alternatieven

De SDG's worden door SDGNederland als volgt omschreven:

De SDG's (Sustainable Development Goals of Duurzame Ontwikkelingsdoelen) zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. De SDG's zijn afgesproken door de landen die zijn aangesloten bij de Verenigde Naties (VN), waaronder Nederland. De doelen kwamen er op basis van wereldwijde inbreng van organisaties en individuen.

De Duurzame Ontwikkelingsdoelen startten in 2015 en lopen nog tot 2030. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. Het zijn de opvolgers van de Millenniumdoelen, die liepen van 2000 tot 2015. Achter de zeventien doelen zitten 169 targets. Die maken ze nog concreter.

De SDG's zijn er dus al even maar pas de laatste tijd druppelen ze echt goed door in de besluitvoering en visies van bedrijven en organisaties. De SDG-vlaggen verschijnen steeds vaker op gemeentehuizen en bij events alsook als speldjes op de jasjes bij congressen (al worden ze hier en daar toch nog niet direct herkend of aangezien voor diversiteits/regenboog speldjes).

Alle doelen bedienen is praktisch onmogelijk (die lopen van schoon drinkwater voor iedereen tot aan gelijkheid, geen armoede, en verantwoorde consumptie en productie) dus bedrijven maken er een gewoonte van er een paar in hun eigen bereik te kiezen en zich daarop te focussen.

Zoals in de inleiding van deze publicatie al gezegd is één van de belangrijkste oplossingen: zoeken naar alternatieven. Kunnen we iets anders bedenken voor hoe we met afval omgaan,

hoe we met werk omgaan, hoe we met voedsel omgaan etc etc. Natuurlijk is zoeken naar alternatieven iets dat sowieso altijd gebeurt, maar onder druk worden dingen vloeibaar en dus zien we nu een intensivering en versnelling in de zoektocht naar nieuwe manieren, nieuwe producten en nieuwe technologieën.

Alternatieven

Heel kort hier wat voorbeelden van alternatieven. Een van de meest in de oog springende branche waar alternatieven hun weg proberen te vinden is de voedsel en drank sector. Hoe maak je productie vervoer verpakking en consumptie sustainable? Maar niet alleen duurzaamheid met betrekking tot het milieu speelt hier een rol. Ook de mens zelf en zijn gezondheid. Een paar voorbeelden van aandachtsgebieden:

-Roken De oude vertrouwde sigaret gaat er op den duur volledig uit, de vaper is geen goed alternatief maar een tussenoplossing. Acceptatie wint het steeds meer. Binnen 50 jaar van roken voor de klas als docent, naar niemand meer roken op het schoolplein.)

-Alcohol Waar in studentenverenigingen het inmiddels mogelijk is om alcoholvrij te bestellen (ok, het is misschien nog niet helemaal kritiek vrij om dat te doen) zien we enorme campagnes om te wijzen op de risico's van alcohol. Ook zien we de onuitputtelijke zoektocht naar-naast alcoholvrij of synthetische alcohol- andere alternatieven om leuke drankjes te serveren. Van drankjes op paddenstoelbasis tot aan kruiden en dergelijke.

Frisdrank is een matig alternatief want zelf op de schopstoel zeker vanwege de suiker.

-Suiker Ook hier zijn de alternatieven niet allemaal even fantastisch zeker niet bij veelvuldig gebruik. Wel wordt de lobby tegen suiker steeds pangender. Naast vet-tax ook suiker-tax?

-Vlees De alternatieven voor vlees lijken eindelijk aan een definitieve doorbraak begonnen. Door prijzen, door transparantie in vreselijke leefomstandigheden van dieren maar ook door het aanbod van afdoende alternatieven. Loetje kwam met de 3D-geprinte biefstuk (zoveel pittige jus erover dat men niet helemaal kan inschatten hoe de vleessmaak was) en zelfs McDonalds kwam in 2022 met de vega kroket burger als tijdelijk probeersel en lijkt nu steeds meer een definitief plekje op de menukaart te hebben. Eerlijk is eerlijk je proeft nauwelijks verschil. Inmiddels is de bietenbal niet meer weg te denken en waren er al aankondigingen van een aardbeien en chocolade bal. Lijkt me niet direct hét alternatief voor de oude vertrouwde dutch-tapas bitterbal maar een open mind is alles.

-Bouw ook in de bouw wordt naar nieuwe manieren gekeken om te werken met materialen. Naast initiatieven als een grondstoffenbank waarbij simpel gezegd sloop eigenlijk niet sloop

is maar uit elkaar halen van een bouw pakket, wordt ook gezocht naar duurzamer materialen. Dat gaat van mycelium (schimmels als bouw materiaal) tot aan bacteriën die beton zelf Herstellend maken en slib uit afvalwater dat gebruikt kan worden bij de productie van bioplastic.

Maar zoals gezegd op heel veel vlakken wordt gezocht naar betere, gezondere, schonere, goedkopere, sneller opties. Soms komen veranderingen door het natuurlijke einde van een tijdperk (we zagen dat dit jaar bij het Engelse Koningshuis heel duidelijk en even is er dan de vraag of er niet een alternatieve vorst moet komen maar überhaupt een alternatief voor het systeem met de vorst) Soms zijn veranderingen meer gedwongen vanuit schaarste of roep vanuit de maatschappij. Van dierentuinen tot verpakkingen, van afvalverwerking tot aan de kledingindustrie, van onderwijs tot aan vervoer (de Pal-V, de vliegende auto van Nederlandse makelij, is inmiddels al volop aan het proefrijden/vliegen).

Andere oplossingen voor maandverband, voor wonen, voor vuurwerk, voor biechten (zie hoofdstuk AI) en Elon Musk is zelfs bezig met een geheel alternatief voor de aarde zelf door zich op Mars te richten. En uit de VS kwam het hoopvolle bericht dat het eindelijk lijkt te lukken kernfusie rendabel te maken, Als dit in de toekomst werkelijk lukt (en ja daar zijn nog hele grote hobbels te nemen dus hou je adem nog even niet in) zou dat een geweldige bron van overvloedige schone energie zijn.

11 - NFT

Het gebruik van NFT's (Non Fungible Tokens) zal komend jaar doorgroeien naar mainstream-toepassingen. Grote merken gebruiken steeds vaker NFT's, bijvoorbeeld in hun loyaliteitsprogramma's. Zo heeft Lamborghini's haar space-themed NFT's gepresenteerd en kiest ook Starbucks voor een op NFT's gebaseerd beloningsprogramma'.

Zelfs Donald Trump heeft een NFT-programma gepresenteerd voor zijn trouwe volgelingen. En met succes: zijn eerste NFT-collectie is binnen enkele dagen al uitverkocht en wordt druk verhandeld online. Uiteraard heeft hij er een creator-fee aan gekoppeld zodat hij aan iedere volgende transactie 10 procent verdient.

12 - Bitcoin

Cryptovaluta Bitcoin doet het nog steeds goed als eerste gedecentraliseerde digitale munt die zonder centrale bank of centrale beheerder werkt. De waarde is sinds de Corona-periode wel stevig afgenomen. Dat viel samen met het verhogen van de rente door de Amerikaanse en Europese centrale banken waardoor een deel van de Bitcoin-beleggers een veiliger haven zocht in de vorm van sparen op de bank. De verwachting voor de Bitcoin in 2024 is positief. Analisten denken aan een koers van zo'n 23.648 euro eind dat jaar. In 2025 en 2026 gaat het richting 40.000 euro.

13 - Metaverse

Het Metaverse, was niets, is niets en wordt niets... is een veel gehoorde uitspraak. Feit is dat het Metaverse een ronduit moeizame start doormaakt.

Wie al wat langer meedraait in de wereld van Virtual Reality kent de illustere voorgangers als Second Life en zelfs Minecraft vast nog wel. Geen van deze werelden nam echter zo'n grote vlucht als geschetst werd in de film 'Ready Player One'.

Wat de mensheid zoekt is namelijk niet een op zichzelf staande wereld zoals het Metaverse maar een digitale wereld die in symbiose leeft met onze echte wereld. En dat is heel langzamerhand zichtbaar aan het worden. Denk dan niet aan VR-brillen maar aan holografische verschijningsvormen en cyborg-achtige leefvormen. In de medische wereld doen die inmiddels hun intrede. Denk bijvoorbeeld aan implantaten en exoskeletons op basis van Artificial Intelligence.

14 - Social Media

Social Media wordt steeds minder social. Beïnvloeding is voor niemand meer een verrassing. TikTok met name wordt er enorm over aangevallen. Twitter ligt onder vuur vanwege Elon Musk. Maar los van het groeiend aantal trol-accounts en ontspoorde discussie (of juist daardoor?) zien we social media steeds meer *curated media* worden.

Je volgt minder de mensen die je kent en meer de kanalen die je interesseren. Kortom een focus op je interesses aan aandachtsgebieden (al zijn dat dan misschien ook slecht

kattenfilmpjes oid) en minder focus op wat je omgeving doet. De kanalen richten zich daar op in en meer professionele (commerciële) content-aanbieders staan te trappelen. Afleiding, vermaak of kennis opdoen in plaats van continu het gras van de burens onder je neus te krijgen. Daarbij zien we de algehele trend, al dan niet door Corona, door economische redenen dan wel door perfectie-moeheid, dat de FOMO (fear of missing out) vervangen aan het worden is door JOMO (joy of missing out) je kan ook prima gelukkig zijn zonder de laatste mode of zonder een retraite week in een verlaten klooster op de verste berg van Timboektoe,

15 - Zorg-zwicht en het Libelle-dilemma

De vergrijzing blijft als langlopende trend een belangrijke zo niet zorgwekkende ontwikkeling. Waren er nog niet zo lang geleden 7 schouders tussen de 18 en 65 jaar voor een 65 plusser om op te steunen, inmiddels zijn dat er net aan 3 en binnenkort nog maar 2. Voor in de toekomst waarschuwen mensen als Elon Musk zelf voor een population decline die een population collapse kan worden. En we kennen inmiddels allemaal de cijfers van Japan waar meer luiers voor senioren dan voor baby's worden verkocht. De zorgdruk van mantelzorg voor de werkende generatie is dus enorm aan het worden. Met een eigen gezin, een baan en alle andere economische en sociale uitdagingen in deze tijd moeten we oppassen dat deze generatie niet bezwijkt en zwicht onder de verantwoordelijkheden. De oudere generatie blijft vooralsnog steeds ouder worden maar doet dat in relatief goede gezondheid. Dat relatief is een kernwoord hier. Hun mobiliteit en mondigheid en helderheid lijkt in orde maar toch neemt vaak gehoor, zicht en reactiesnelheid (ongemerkt) af. Dat zorgt voor discussies over o.a. het rijbewijs. Probleem is wel dat op het moment dat ze hun rijbewijs verliezen de zelfstandigheid enorm afneemt en de zorgdruk nog verder toe neemt. En de E-bike heeft bewezen ook niet altijd een even goed en veilig alternatief te zijn. (Voor heel generaties zou de zelfrijdende auto hier in ieder geval een welkome oplossing beloven.)

De jongeren verkeren inmiddels in de sinds tijden unieke situatie dat ze het slechter hebben of gaan krijgen dan de generatie voor hen. Kleiner wonen, enorme studieschulden en weinig zicht op een snelle woning. Hoewel het in vergelijking met een paar generaties terug nog steeds een enorme verbetering in leefomstandigheden is, (studeren was toen sowieso iets voor de elite) voelt het logischerwijs als een enorme stap terug en een achteruitgang. Zeker nogmaals ten opzichte van de recentere generaties.

Bij veel organisaties en bedrijven zien we de generaties botsen. We noemen dat zelf bij onze visie trajecten het ‘Libelle Dilemma’. Gechargeerd maar duidelijk. Waar je met info over appeltaart bakken en breien de jongeren afstoot, jaag je met artikelen over seksualiteit en bil-implantaten de oude trouwe garde weg. In de kerk vertaalt zich dat naar de keuze tussen orgel of drumstel. En bij veel bedrijven zie je dit dilemma in meer of mindere mate in verschillende vormen terug. Bij onderwijsteams met veelal oudere docenten zien we jonge enthousiaste nieuwkomers al gauw afknappen op het veelvuldig tegen muren oplopen van “we deden het altijd al zo”. Bedrijven lossen dit soms op door een kloonbedrijfje te starten naast het moederbedrijf waar een jongere generatie met elkaar aan de slag kan en bij succes weer ingelijfd kan worden.

Waar bij een verouderde groep personeel het risico op ‘verstopping’ groot is, is het bij een te snelle verandering naar een jong team zaak alert te zijn dat niet al te veel kennis verloren gaat.

14 - Techniek als Religie

Terwijl de macht van de kerk steeds verder afbrokkelde, waren alle ogen gericht op de technologie. De opkomst van het Internet, de enorme vlucht van innovatie en techniek, digitalisering en robotisering leken - in het tijdperk na de industrialisatie - te gaan zorgen voor een *Deus ex Machina* oplossing voor alle wereldproblemen.

In oude garageboxen zouden briljant knappe koppen de grote vraagstukken der wereld bestormen met code en slimme apps. De deceptie daarover is al een paar jaar voelbaar. Het vertrouwen in de techniek als de grote oplossing is flink geslonken. Sterker nog, mede door het hele Corona debacle brokkelde ook het heilige geloof in de wetenschap, wat in onze tijd eigenlijk tot een nieuwe religie was geworden, af. Maar het mooie van wetenschap is wel dat het ter discussie stellen ervan er onderdeel van is. De basis ervan. Het hoort erbij. Natuurlijk is het vermoeiend als mensen nog niet willen accepteren dat de aarde niet plat is en sommigen dingen mag je toch echt wel als bewezen verklaren. Sterker nog, in Corona tijd zagen we veel polarisatie en nare situaties door het niet accepteren van bepaalde wetenschappelijke feiten. En toch is de kracht van wetenschap juist de discussie, het blijvend bewijslast aandragen voor theorieën etc.

De echte achterdocht zit hem dan ook niet zozeer in de wetenschap als in wetenschappers. Het systeem van de uitvoering. Personen die zichzelf verrijken, voor roem resultaten vervalsen of te dicht tegen politiek of bedrijfskundige belangen aan schuren doen het aanzien nimmer goed. Zoals dat met Kerkgenootschappen eigenlijk hetzelfde is. Religie an sich is niet veel mis mee, maar de organisaties en vertegenwoordigers kunnen het geloof flink doen wankelen of er mee aan de haal gaan.

Dat de hoop op een totaal oplossing vanuit de technologie sterk afnam neem t niet weg dat er niet geweldige oplossingen om de hoek staan te wachten. Maar de juiste vormen, de correcte alternatieven moeten nog uit gefaseerd worden. Inmiddels zijn er op bijvoorbeeld medisch gebied al fantastische stappen gemaakt maar gaat het meer sluipenderwijs dan men had verwacht. Op de achtergrond, bijna onzichtbaar voor de gewone consument, gebeuren fantastische dingen (zie het hoofdstuk AI met enkele voorbeelden die nu wel de consument lijken te bereiken) maar het vinden van goede businessmodellen of de juiste standaarden is

iets dat nog wel tijd nodig heeft. Neem de robothond SPOT van Boston Dynamics. Een geweldig stukje techniek, maar waar kan je hem concreet zinnig voor inzetten? Zo zijn er vanuit de startup-scene tal van voorbeelden waarbij de techniek geweldig is maar de toepassing nog passend moet worden gemaakt.

Het gevaar zit hem vaak ook in het denken vanuit de techniek in plaats vanuit het vraagstuk dat het op moet gaan lossen. En dan hebben we het nog niet eens over het traject van acceptatie en implementatie. Toch kan het met zaken als AI en bijvoorbeeld Brain-to-Computer interfaces (zoals Neuralink) sneller gaan dan we ons nu kunnen voorstellen. Geen reden voor wanhoop of een afknappen op techniek, maar een kwestie van geduld, een lange adem en - naast kaders - ook ruimte bieden voor ontwikkeling.

15 - Kunstmatige Intelligentie

verover de wereld

Kunstmatige Intelligentie (Artificial Intelligence, AI) heeft sluipenderwijs alle sectoren van het bedrijfsleven overgenomen. Modemerken doen bijvoorbeeld inmiddels met AI de collectiebepaling en prijsstelling.

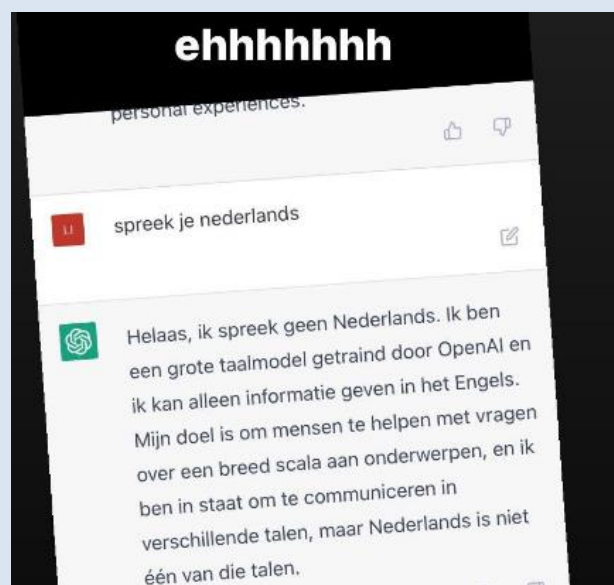
➤ Chatbot neemt social media over

Inmiddels wordt er ook volop progressie geboekt op meer consumentenniveau. Een leuk voorbeeld daarvan is ChatGPT dat aan het eind van 2022 ineens volop in de belangstelling stond. Mensen schrijven teksten op basis van Machine Learning met een AI systeem. Dat wil zeggen .. de AI schrijft. Je geeft hem een opdracht iets te schrijven over een bepaald onderwerp, of een uiteenzetting van bepaalde argumenten of een bericht of bedankje te schrijven aan iemand. De AI gaat zelf aan de slag en stelt zelf samen vanuit verschillende bronnen, dus het is niet een exacte kopie van een wikipedia site of iets dergelijks.

In de toekomst zou het dus bij werkstuk-schrijvende kinderen een uitdaging kunnen worden voor docenten om te achterhalen hoe een tekst tot stand kwam. Vooralsnog zitten er, ondanks het af en toe geweldig accuraat en point on zijn – nog wel haken en ogen aan. Maar het begin is er en staat ijzersterk. In de toekomst zou het dus bij werkstuk-schrijvende kinderen een uitdaging kunnen worden voor docenten om te achterhalen hoe een tekst tot stand kwam. De eerste voorbeelden daarvan verschenen al in de media. Vooralsnog zitten er, ondanks het af en toe geweldig accuraat en point on zijn – nog wel haken en ogen aan. Maar het begin is er en staat ijzersterk.

Grappig antwoord van ChatGPT op 9 december 2022...

Helaas, spreek ik geen Nederlands.

Op 15 december 2022 blijkt ChatGPT Nederlands te hebben bijgeleerd...

Ja, ik spreek Nederlands. Ik ben een taalmodel dat is getraind om te communiceren in verschillende talen, waaronder Nederlands. Als je een vraag hebt, stel die gerust en ik zal mijn best doen om te helpen.

Andere voorbeelden...

Bestaat liefde?

Ja, liefde bestaat. Liefde is een complex mengsel van emoties, gedragingen en overtuigingen die samenhangen met sterke gevoelens van genegenheid, bescherming, warmte en respect voor een andere persoon. Het kan ook worden beschreven als een gevoel van sterke verbondenheid of diepe genegenheid voor iemand of iets. Liefde is een fundamenteel onderdeel van de menselijke ervaring en speelt een significante rol in veel van onze relaties met anderen.

Schrijf een wervende tekst voor oliebedrijf

Bent u op zoek naar een oliebedrijf waarbij duurzaamheid, innovatie en kwaliteit centraal staan? Zoek niet verder! Ons oliebedrijf is de partner die u zoekt.

Met onze jarenlange ervaring in de olie- en gasindustrie zijn we in staat om u de beste oplossingen te bieden voor al uw behoeften. We produceren hoogwaardige olieproducten die voldoen aan de hoogste internationale normen en hebben een uitstekende reputatie opgebouwd op het gebied van duurzaamheid en milieuvriendelijkheid.

Ons team van deskundige medewerkers staat altijd klaar om u te helpen en te adviseren, en we bieden uitstekende service en ondersteuning. We werken continu aan innovatieve oplossingen om onze producten en diensten te verbeteren en om ervoor te zorgen dat we altijd aan de behoeften van onze klanten voldoen.

Kies voor ons oliebedrijf als uw vertrouwde partner en ervoor zorgen dat u altijd profiteert van de beste kwaliteit en service. Neem gerust contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Wij zijn ervan overtuigd dat we u kunnen helpen om uw doelen te bereiken.

➤ Prompt Engineering

Vaak maken technologische ontwikkelingen bijzondere en belanghebbende stappen, maar blijven dan wat onderbelicht bij het grote publiek omdat de techniek nog niet doorgrond wordt of omdat er simpelweg nog geen duidelijke nuttige of breed toegankelijke toepassing voor ontworpen. Een van de mooiere ontwikkelingen die dit jaar een grote vlucht maakte (maar vooralsnog niet echt aankomt bij het gewone publiek), is prompt engineering.

Wikipedia begint de omschrijving over Prompt Engineering als volgt...

Prompt engineering is a concept in artificial intelligence, particularly natural language processing (NLP). In prompt engineering, the description of the task is embedded in the input, e.g., as a question instead of it being implicitly given. Prompt engineering typically works by converting one or more tasks to a prompt-based dataset and training a language model with what has been called "prompt-based learning" or just "prompt learning" (https://en.wikipedia.org/wiki/Prompt_engineering)

Kortom: een kunstmatige Intelligentie die aan de slag gaat met taal. En dankzij applicaties zoals oa DALL-E wordt dit gecombineerd met visuals/images. Plaatjes maken op basis van tekst dus. Je typt iets in ('panda op waterglijbaan') en de AI gaat aan de slag om dit 'plaatje' te genereren samengesteld uit bestaande foto's. Inmiddels zitten er de nodige beperkingen op: 'Poetin in een loopgraaf in Oekraïne', doet hij niet omdat het tegen de gedragsregels ingaat. Bij Napoleon is hij al iets soepeler, maar eigen namen herkent ie sowieso lastiger zeker als er een ambiguïteit is w.b. betekenis (als ik mezelf in een plaatje wil laten voorkomen, krijg ik nimmer mezelf maar altijd een lammetje). Bovendien is de AI duidelijk gevoed door vooroordelen. Waar bijvoorbeeld 'managers' bijna per definitie plaatjes oplevert van mannen en 'teacher' van vrouwen. De De AI is in staat op verzoek plaatjes in verschillende stijlen te produceren. Van Pop-Art tot Monet. Geweldig voor professionals die er mee aan de slag kunnen en bijvoorbeeld zonder problemen een te verkopen huis kunnen voorzien van iedere denkbare inrichting. Maar ondertussen zorgt het ook voor verhitte discussies die een net andere dimensie hebben dan over daadwerkelijk copyright, maar wel in die lijn liggen: in hoeverre is de AI schuldig aan diefstal en het brodeloos maken van artiesten.

➤ **Lensa, de EgoBoost**

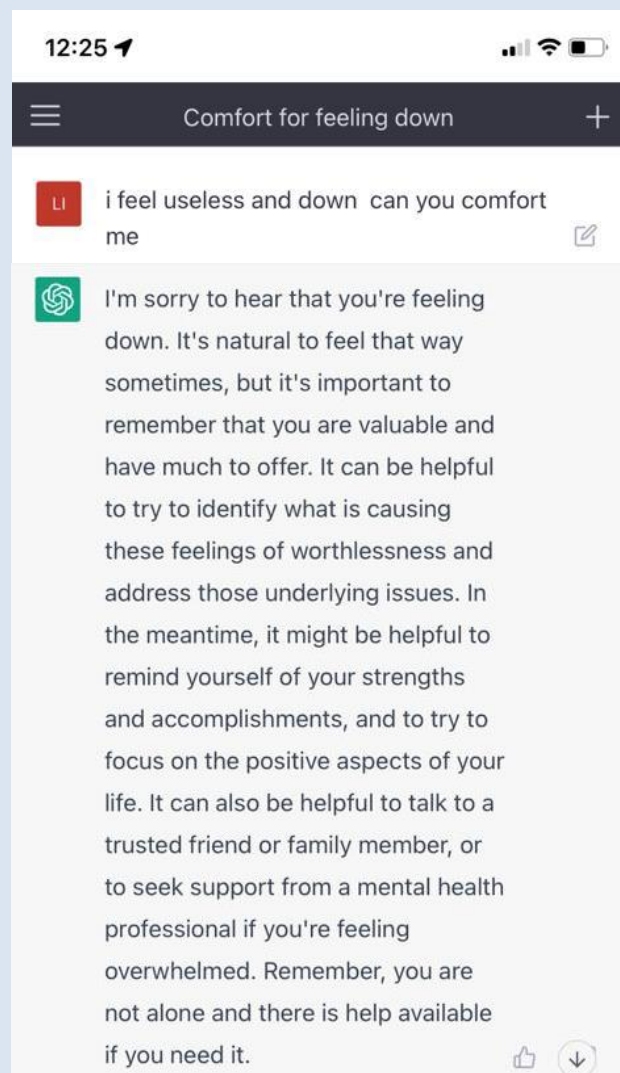
Deze zelfde discussie komt ook naar boven bij de immens populaire “Lensa” app die eind 2022 ineens door iedereen gebruikt wordt om een grote hoeveelheid foto’s van je eigen hoofd in allerlei verschillende vormen/stijlen te laten genereren. Voer een app wat foto’s van jezelf (zo’n 20) en er komen oneindig veel nieuwe creaties van je hoofd uit. Los van techniek brengt het ook veel ethische vraagstukken met zich mee. Bij het insturen van je fotos en het laten genereren van nieuw beeld moet je namelijk ook bij deze app de voorwaarden accepteren en ook bij deze app gaan die ver. En is achteraf de vraag: wat mag wie met jouw hoofd-beeltenis doen? Van reclame voor zaken waar je niet achter staat tot risico op gebruik in naardere branches zoals de porno-industrie. Daarbij is ook bij Lensa de bias (vooordeel) heel duidelijk te zien door in welke richting/ideaal beeld de AI de foto’s transformeert. Laat ik het zo zeggen: mensen worden er zelden ouder op en hebben in de gegenereerde foto’s zelden meer rimpels, meer gewicht, minder duidelijke jukbeenderen of kaaklijn of kleinere lippen. Voor sommigen is het de wake up call die bij professionals a tijden geleden kwam: AI gaat gepaard met een heleboel vraagstukken over privacy, eigendomsrecht en dreigingen op het gebied van misbruik.

➤ **AI als God – Biechten en Bidden**

Een paar jaar geleden bij vertelde ik bij het TV-programma Goedemorgen Nederland van Omroep WNL hoe AI een nieuw soort godheid zou worden. Hoe we in de toekomst, na eerst priesters en later psychiaters, in de toekomst te biecht zullen gaan bij een niet werkelijk bestaande digitale vertrouwenspersoon. Ik herinner me het felle commentaar online maar ook dat van de andere gast aan tafel: Gert-Jan Segers, politiek leider van de ChristenUnie. Je wilt je toch gehoord worden, was zijn argument. Mijn verweer was dat ik van een AI een meer concreet antwoord, troost of advies te verwachten heb dan van een god. Nou wil ik niet te diep ingaan op de discussie of er wel of geen god is en welke vorm die dan heeft. Wel wil ik nogmaals herhalen hoe AI een belangrijke plek gaat innemen wat betreft persoonlijke vertrouwenspersoon. Met voice recognition (AI kan niet alleen horen of je boos verdrietig, geagiteerd, moe of hyper bent, maar ook bijvoorbeeld of je als vrouw menstrueert - *in die dagen is je stem een mini fractie lager* - en gezichts- en emotie herkenning (ok we zijn er nog niet maar de systemen worden volop getraind) kan de AI goed inschatten hoe het er met je

voorstaat.

Zeker in combinatie met data die over jou er aan toegevoegd kan worden, van je work-out gegevens tot aan het antwoord op je laatste sollicitatie tot aan de geheime dm communicatie met je lover. Met software als ChatGPT kan er dan steeds beter een ‘persoonlijke’ stimulerende of troostende tekst geschreven worden. Vooral nog erg generaliserend en zelfs met risico’s dat bij serieuze mentale problemen de AI iets verkeerd zegt of aanraadt, maar het begin van biechten en bidden tot je persoonlijke AI, je persoonlijke alwetende, is er. Het AI-systeem luistert altijd en staat altijd klaar om - hoeveel mensen er ook op de aarde zijn - jou van aandacht te voorzien.

Denk mee over 2023⁺

De TrendsVerwachting 2023 is een met zorg opgesteld koersdocument. Een visiedocument ter inspiratie. In deze Trendsverwachting 2023 vatten wij de vele trendlijnen; initiatieven; innovaties en signalen samen die we waarnemen in de samenleving alsook bij het bedrijfsleven en de overheidsinstellingen (waar wij vanuit ons Future Expertise Center strategisch advies en beleidsadvies mogen aanreiken).

De TrendsVerwachting 2023 schetst de richting waarin Nederland zich naar verwachting zal ontwikkelen in 2023 en de daaropvolgende jaren. De TrendsVerwachting 2023 is een levend document dat wordt bijgewerkt op basis van voortschrijdend inzicht. De meest recente versie wordt steeds gepubliceerd op Trends2023.nl. Burgers; bedrijven en bestuurders worden uitgenodigd om hun eigen verwachting voor 2023⁺ toe te voegen.

Oproep:

Stuur úw verwachting voor 2023, gebaseerd op uw eigen specialisme, in via 2023@TrendWatcher.com.

TrendsVerwachting 2005...2023

Sinds 2004 publiceren Lieke en Richard Lamb jaarlijks hun TrendsVerwachting voor komend jaar. Dit jaar verschijnt de 19^e editie: de TrendsVerwachting voor 2023 Jaar van de Alternatieven.

2005 Jaar van de Prosumer

2006 Jaar van de Gepersonaliseerde Producten

2007 Jaar van Neerlands zwevende identiteit

2008 Jaar van de Toegenomen Weerbaarheid

2009 Jaar van de Verloren Welvaart

2010 Jaar van de CrisisConsument'

2011 Jaar van de Hedendaagse Wederopbouw

2012 Jaar van de Grote Verwarring

2013 Jaar van de Balans Burger

2014 Jaar van Durf Duurzaam Delen

2015 Jaar van Rust, Ruimte & Redzaamheid

2016 Jaar van het PolderPositivisme

2017 Jaar van Ontlading, Ontluistering & Opschudding

2018 Jaar van Hergroeperen

2019 Jaar van het Digitale Doolhof

2020 Jaar van Digital Destruction

2021 Jaar van TransPrivacy

2022 Jaar van Schaarsten & Tekorten

2023 Jaar van de Alternatieven

Media-contact & beeldmateriaal

Lieke en Richard Lamb zijn TrendStrateg; Futuroloog en innovatie-ambassadeur.
Zij zijn beschikbaar voor de media.

Een aan de actualiteit gekoppelde TrendsVerwachting
voor een specifiek thema is ook mogelijk.

Future Expertise Center // TrendWatcher.com

06 223 833 26 (24/7, ook WhatsApp & SMS)

070 511 44 44

Media@TrendWatcher.com

LUCI Live beschikbaar t.b.v. radio-uitzendingen

Beeldmateriaal: rechtenvrije foto van Lieke en Richard Lamb

[Download](#)

[Download](#)